

Els Senadors Empordanesos

per
Francesc Ferrer i Gironès
Senador

El primer antecedent històric del Senat, va ser per l'Estatut Reial de 1834, en el qual s'institucionalitzà l'Estamento de Próceres.

La Constitució de 1837, promulgada gràcies als liberals progressistes, va ser la que de fet va fundar el Senat, tal com és ara. L'elecció dels seus membres es proposava per terna, i la Corona els nomenava. Per ser elector calia pagar 200 rls. de contribució o tenir una renda de 1.500 rls. Per a ser candidat a Senador, la renda no podia baixar de 30.000 rls. o 3.000 rls. de contribució.

El 1845 els Moderats varen elaborar una nova Constitució on els senadors ja no podien ser elegits, i per a la seva tria es basaven en uns principis encara molt més arbitraris i restrictius.

Aquesta Constitució va durar fins a la revolució de 1868, de la qual va sorgir la Constitució Democràtica de 1869, a partir de la qual es tornaren a elegir els Senadors, encara que per via indirecta i mitjançant compromissaris.

Especialment, a partir de l'entrada en vigor de la Constitució de 1869, de l'Empordà sorgiren Senadors, i de tota mena d'ideologies. Ben bé un terç dels senadors elegits a la circumscripció electoral de Girona varen ser empordanesos, i si només tinguéssim en compte els que estaven arrelats a les comarques gironines, més dels dos terços eren de l'Empordà. És indiscutible que durant el període que va de 1868 fins a l'acabament del Senat el 1922 l'Empordà va donar molts de polítics.

* * *

El primer empordanès elegit senador, ja segons la Constitució de 1869, va ser **SALVADOR NEGRE i BANCELLS**, fill de Castelló d'Empúries (1816-1895). Havia estudiat Farmàcia encara que no la va exercir, de fet vivia de les propietats. Malgrat haver estat Diputat amb els Moderats, a les eleccions per a Senador de la Legislatura 1871/72, es presentà pels Tradicionalistes. Per poder ser senador adquirí en la Desamortització de Mendizábal part del mas de St. Miquel per 50.010 rls.

Segons el Diari de Sessions del Senat, no va demanar mai la paraula, és a dir, no va tenir cap intervenció oral. Només hi consta que el dia 30 de juny de 1871, va demanar absentar-se de la Cort per qüestions familiars, la qual cosa se li va concedir per quan li toqués el torn vacant.

Salvador Negre era el besavi de Pelai Negre Pastell, historiador empordanès, Doctor en Dret, la tesi del qual versà sobre «Evolució del Règim de Propiedad en Catalunya, singularment en la Diócesis de Gerona».

A la Legislatura que s'inicià l'abril del 1872, varen sortir elegits novament dos senadors empordanesos de política antagònica: Enric Climent i Vidal (progressista), i Tomàs Roger i Vidal (conservador).

ENRIC CLIMENT i VIDAL, també va néixer a Castelló d'Empúries el 1824, i va morir-hi el 1878. Gràcies a la biografia de Carles Rahola, i al llibre «Climent» del seu descendent Carles Fages de Climent, la seva vida és força coneguda. Políticament va ser un destacat progressista, i home de confiança del General Prim. Va anar a l'exili el 1842. En el bienni progressista va ser Diputat a Corts (1854) i Cap de la Milícia Nacional a Girona. Va prendre part als «Focs de Llers» per la qual raó va ser processat. A la Revolució de Setembre va ser vocal de la Junta Revolucionària Provincial (1868), i el nomenen Governador Civil de Girona. Va ser Diputat a les Constituents de la República (1873), i Senador en les Legislatures de 1872, 1876/7, i 1877/8.

En els Diaris de Sessions del Senat s'hi ha pogut trobar que en el debat i aprovació de la legislació sobre Obres Públiques, del dia 22 de juny del 1876, va demanar permís per explicar el seu vot afirmatiu, a la qual cosa la Presidència li negà, però ell afegí: «Soy partidario de la completa abolición de los fueros». Cosa natural, si practicava una política contradictòria dels carlins, però aquesta afirmació no s'acaba de justificar dintre d'una votació relativa a les obres públiques.

A l'endemà, el 23 de juny del 1876, va tenir l'altra intervenció al Senat que se li coneix, i va ser molt llúida. Va ser una interpellació al Govern, representat pel Ministre de la Guerra Francisco de Ceballos.

Climent expressà els danys causats a diversos veïns de Castelló d'Empúries durant «la horrosa catástrofe de Castellón en que los carlistas se apoderaron de la artillería y caballería». Es referia a la tercera guerra carlina.

Exposà que es tiraren cases a terra, arbres, etc., en fortificar Castelló, i ara ningú no vol indemnitzar, perquè no se sap qui ho va manar.

En respondre, el Ministre de la Guerra Ceballos, es va comprometre a recomanar que s'activesin els expedients per resoldre el problema quan més aviat millor.

* * *

TOMAS ROGER i VIDAL (Figueres, 1815-1883). Era un conegut banquer de Figueres. Políticament era conservador, i va ser diputat a Corts en diverses legislatures. El 6 d'octubre de 1869, en destituir-se l'antic Consistori format pels republicans, a Figueres, per nomenament directe del Govern Civil va ocupar l'Alcaldia.

En el volum sobre el republicanisme federal de l'Alfons Romero, hom pot trobar que quan va prendre el càrrec d'Alcalde de Figueres, en Tomàs Roger digué en el seu pregó: «...a vosotros me dirijo seguro de que en las difíciles circunstancias que atravesamos me prestaréis todo nuestro apoyo para mantener el orden y la seguridad de vuestras personas y propiedades que tanto os interesan. Exento de pasión política, a esto

dirigirán principalmente mis esfuerzos, y pido a los vecinos laboriosos y honrados, que apoyen a tan difícil cargo».

Va ser senador en les legislatures de 1872, 1876/77, 1877/8, 1879/80 i 1881/83.

El 1878 va preguntar per la construcció de la carretera de Roses a Besalú, i especialment en la secció de Figueres - Besalú. En el Diari de Sessions del dia 29 de novembre de 1878, el Ministre de Foment (Conde de Toreno), el contestà que per causa de les guerres dels carlins s'havien abandonat els treballs, i des del 1872 no s'havia fet res.

Es comprometé el Ministre a construir els dos ponts i les obres que hi faltaven, si existien fons suficients per a la subhasta. El Sr. Roger donà les gràcies, tot dient que era de gran interès, i que tothom anhelava feia molt de temps posar Figueres «en comunicació con toda la alta montaña».

El 1880 va protagonitzar una queixa al Ministre de Foment, pel mètode que s'utilitzava per part dels tècnics enviats pel Govern en eliminar la filloxera a l'Empordà.

En una llarga intervenció oral, el dia 17 de maig del 1880, explicà la manifestació pacífica que sortí de Llers el dia 14 de maig (tres dies abans), per part de 1.500 ciutadans els quals cridaven «fora els mata-ceps» i «visca el rei».

Presentà 5.685 firmes dels propietaris de tot l'Empordà, els quals demanaven la supressió de les operacions. Afirmà també que no era veritat que els veremedors de l'Empordà haguessin importat la filloxera de quan varen anar a França a treballar. Com que en la manifestació es varen detenir 4 ó 5 persones que estaven empresonades, va demanar clemència al Govern.

El 1882 va gestionar davant el Govern de Madrid la creació d'una «Audiencia de lo Criminal», la qual va funcionar fins el 1891.

Tomàs Roger Vidal era un dels majors contribuents de la província de Girona. L'any 1875, en el Subsidi Industrial i de Comerç, hi figurava en el dotzè lloc, amb 400 ptes. de contribució.

* * *

A la Legislatura de 1879/80, sortí elegit **JOSEP M.ª DE VEHI i ROS**, fill de la Bisbal. Afiliat a la Unió Liberal. Propietari. El 1869 es presentà com a candidat per a les Constituents en la coalició Progressista - Unionista, per la circumscripció de Girona, i fou derrotat. Havia estat Diputat a Corts en el 1863/65 i 1884/5.

En el Senat la seva activitat va ser nul·la, excepte per un acte representatiu pel qual hi va figurar per sorteig. En el Diari de Sessions del dia 24 de abril del 1880, consta que forma part de la Comissió del Senat per anar a felicitar S.S. Majestats els Reis, per haver rebut de la Presidència del Consell de Ministres, una comunicació del Majordom Major de Palau per ordre del Rei, en la qual s'informa que la «Reina se halla dentro del quinto mes de embarazo».

A la Legislatura de 1891/92, mentre governava Cànovas del Castillo i els conservadors, va sortir elegit senador **EDUARD DE FONSDIEVELA i DIAZ (MARQUES DE LA TORRE)**. Senyor del Castell de Medinyà. Conservador. Va ser Alcalde de Figueres el 1891 per Real Ordre, i va presentar la dimissió quan va caure el Govern de Cànovas.

La seva actuació en el Senat queda reflectida en el Diari de Sessions del dia 20 de maig del 1891, quan demana la paraula per presentar una exposició dels Fabricants de Guix, calç comuna, i hidràulica, i ciment, de la regió de l'Empordà, per demanar protecció per a les seves indústries. La seva motivació afirma que és en «pro del fomento de la producción nacional».

En el 1875, el Marquès de la Torre és cinquè contribuent de la província per Immobles, segons l'Administració Econòmica de la Província de Girona. Les finques més importants estaven a Riumors, Medinyà, Figueres, Armentera, etc.

Durant la legislatura de 1893/95, surten tres Senadors vinculats a l'Empordà.

* * *

* * *

Moltes de les carreteres que configuren l'actual xarxa viària de les nostres comarques, varen ser impulsades pels Senadors.

APÉNDICE 5.º AL NÚM. 136

DIARIO

DE LAS

SESIONES DE CORTES

SENADO

Proposición de ley del Sr. Conde de Serra y Sant-Isle incluyendo en el plan general de carreteras una de San Feliú de Guixols á Palamós.

AL SENADO

El Senador que suscribe tiene la honra de someter á la deliberación del Senado la siguiente

PROPOSICION DE LEY

Artículo 1.º Se incluye en el plan general de las carreteras del Estado una que, partiendo de la de

tercer orden de San Feliú de Guixols á Palamós y pasando por el pueblo de Calonge, termine en La Bisbal, en la carretera de segundo orden á Palamós.

Art. 2.º Para la ejecución de esta ley se tendrá en cuenta lo establecido en el Real decreto de 3 de Diciembre de 1886 acerca de la construcción de obras públicas.

Palacio del Senado 30 de Mayo de 1894.—El Conde de Serra y Sant-Isle.

Albert Camps i Armet, en morir a Barcelona el 1923, deixà en testament una finca de Monells a la Diputació de Girona, a profit de l'Hospital Provincial.

ALBERT CAMPS I ARMET, Conservador. Diputat a Corts per la Bisbal a les eleccions de 1879, 1881, 1884/86. També va ser Senador a les legislatures de 1898/9 i 1899/1901.

La seva actuació senatorial quedà circumscribida en la presentació d'una Proposició de Llei per la carretera de Figueres a Albanyà, passant per Llers, Terrades i St. Llorenç de la Muga. En el Diari de Sessions del 8 de març del 1895, quan la va defensar, hi consta el següent parlament del Sr. Camps: «todos los que conocen la topografía de la provincia de Gerona comprenderán que esa carretera se impone para dar salida a los productos agrícolas de aquellos pueblos, que hoy no pueden ser exportados a ningún punto por falta de vías de comunicación».

En la seva reelecció del 1898, va tenir una impugnació de la seva Acta de Senador, a través d'un vot particular que va presentar el Duc de Terranova en el Senat a la sessió del dia 26 d'abril del 1898.

El mòbil de la impugnació va ser que les paperetes de votació eren transparents, segons el recurrent, i la qüestió es va plantejar per afavorir el Comte de Serra i de St. Iscle, el qual havia perdut les eleccions.

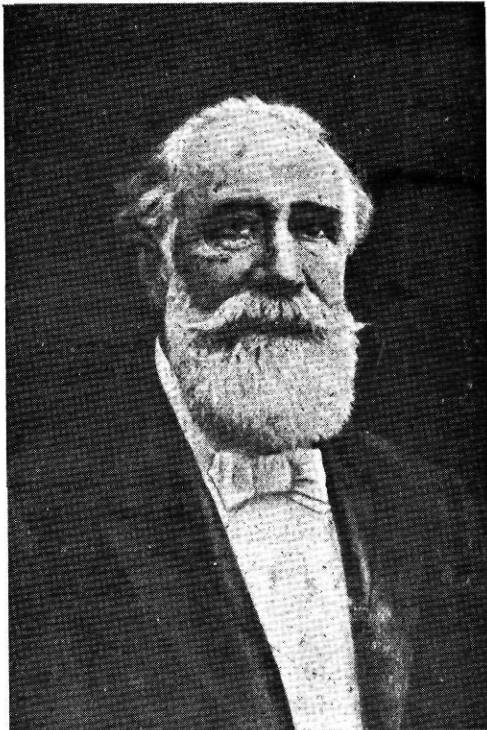
* * *

ALBERT DE QUINTANA I COMBIS, va néixer a Torroella de Montgrí el 1834, i va morir a Girona el 1907. Monàrquic progressista. El 1875 figurava 37è contribuent de la província en les contribucions per Immobles i per finques a Torroella, Gualta, Begur, etc. Va ser candidat a les Constituents de 1869 per la circumscripció de Girona, en la coalició progressista, i fou derro-

tat. Diputat a Corts pel districte de Torroella (1876, 1881/83 i 1884/87). Governador Civil d'Osca (1873), Intendent General de Finances a Cuba, Delegat del Govern a l'Exposició Internacional de Viena (1873), i Comissari Regi a l'Exposició de París (1878).

Guanyador en diversos Jocs Florals. En la seva obra poètica usava el pseudònim de «Lo cantor del Ter». Fou mantenidor en els Jocs Florals de 1873, i en els de 1874 com a President, digué en el discurs: «Amb les runes del monument d'aquella edat passada, nous monuments s'enlairen tan grans com una Seu; sota les seves arcades eixams d'abelles hi fan la bresca d'una poderosa indústria; les rocares fan més esplets i el most s'expren a rius cap a les planes; negres cavalls de foc arrosseguen com un llampec el bagatge del treball que es multiplica; les naus, que en temps feien batalla, plenes de pau n'escampen les sobres per tot lo món, i ens duen en canvi les de noves encontres, i després de batejada per la ciència en lluita generosa de totes les nacions, plena de glòria més gran que la passada, més honesta, més ferma, i duradera, la nova Catalunya fa visita a Castella, li porta el seu cabal perquè sabent-lo no el malbarati, l'enteniment perquè se'n valgui, el cor perquè aprengui a ben aimar-la; i allí admirada i respectada de tots, la vençuda per les armes, vencedora pel giny i per la força del treball, crida amb veu més forta que les tramontanes: «visca, que visca Espanya!...» mes ho diu en català, i veus-aquí la noble, la generosa venjança de que us parlava.

Albert de Quintana, «insigne catalanista» segons va adjectivar-lo «La Llumanera de Nova York», no sabia que anys endavant aquesta Espanya, tornaria a vèncer Catalunya per les ar-

Albert de Quintana i Combis (1834-1907).

mes. De res no va servir, cridar «visca Espanya», de res no ens va ajudar portar-li el cabal, l'enteniment, ni el cor; la dictadura de Primo de Rivera, i la del General Franco, anys a venir haurien d'intentar altra volta el genocidi contra Catalunya. Actualment que estem en una situació política similar a la que es trobava Albert de Quintana, no descuidem les lliçons de la història, i seguim fidels al nostre poble sense reserves, perquè la nostra prudència ens pot tornar traïdors.

* * *

En la Legislatura de 1899/1901, fou elegit **TOMAS ROGER I LARROSA** (Figueres, 1849/1912), del partit conservador. Diputat a Corts per Figueres (1886). Fill del senador i banquer Tomàs Roger i Vidal.

En el Senat en el 1899, formà part de la Comissió de Carreteres, i va dictaminar la de «Girona a Sant Feliu», i la de Madrid a França per la Jonquera.

* * *

Per la Legislatura de 1907/10, a les eleccions es presentà la candidatura de Solidaritat Catalana, primer moviment català, on hi són incloses totes les forces polítiques menys els monàrquics centralistes, i els republicans lerrouxistes.

A Girona, es presentà la candidatura que estava formada per la Lliga (Manuel Farguell), els carlins (Manuel Bonmatí), i els republicans federals (Francesc Sunyer i Capdevila).

L'empordanès **FRANCESC SUNYER I CAPDEVILA**, fill de Roses, era germà petit del que fou Diputat, i famós ateu durant la primera República, i principal dirigent dels republicans federals a l'Empordà. El Senador elegit també era Metge, i havia estat exiliat a Montevideo des de que caigué el règim republicà.

La seva actuació com a Senador, es pot comparar a la dels parlamentaris de l'Herribatasuna, que després de treure els escons cap s'ha presentat a les Corts Generals. Francesc Sunyer, també després de ser elegit, no es va presentar al Senat, i no va prendre possessió de l'escó. En el Diari de Sessions del dijous dia 12 de novembre del 1908, el Secretari de la cambra diu: «Don Francisco Sunyer y Capdevila, no ha cumplido con lo preceptuado en la Ley de 27 de julio de 1883 que fija el plazo en que deben probar su aptitud legal los Senadores electos». La Cambra va acordar afirmativament declarar una vacant a la Senaduria de Girona.

No podem afirmar, si el rebuig de l'escó al Senat per part del republicà federal Francesc Sunyer i Capdevila, era degut a una voluntat política, o pel contrari, no podia aportar proves de la seva aptitud legal, ja que en aquells moments segons la Constitució de 1876, segons la categoria del candidat calia gaudir d'una renda elevada, o pagar contribucions al Tresor Públic superiors a 4.000 ptes.

* * *

A les Corts de 1910/13, és elegit un altre senador empordanès, **FREDERIC RAHOLA I TREMOLS**. Nat a Cadaqués (1858), on també hi morí (1919). Economista i polític. Obtingué la Llicenciatura de Dret a Barcelona, i el Doctorat a Madrid. Participà al Congrés Jurídic Català (1881). Durant dotze anys fou secretari general del Foment del Treball Nacional. Quan era membre del Partit Conservador va sortir Diputat per Vilademuls (1896), i com a militant de la Lliga Regionalista, Diputat per Barcelona (1905) i per Igualada (1908).

En la seva activitat senatorial va ser molt actiu. Es preocupà de les carreteres de L'Escala a Vilajuïga, de la de Portbou a Besalú - Roses, i per la de St. Miquel de Fluvià a la de Besalú-Roses, el 1910.

En aquest mateix any del 1910, va presentar esmenes a la Llei de Crèdit Agrícola, als Pressupostos de l'Estat, i llei de Bases per al Reclutament de l'Exèrcit. En l'àmbit comercial va fer peticions sobre l'exportació de suro a França. Despeses de l'Oficina d'Espanya a Berna, i exportació de productes espanyols a Puerto Rico.

El 1911 va estar a la Comissió que dictaminà la llei d'Admissió temporal de teixits crus,

i la de reforma de la llei de Baluarts, va intervenir en el Ple amb discursos sobre la mort de Menéndez y Pelayo, el preu del blat, Tribunal per a nens delinqüents, el treball industrial nocturn de la dona, i els Tribunals Industrials.

En aquest mateix esperit de treball, Rahola i Trèmols es preocupà, per una carretera que comunicés Llançà amb Portbou. En el Diari de Sessions del Senat del 20 de juny de 1912, justificà la necessitat, dient que una vaga de ferroviaris deixava incomunicat Portbou, la Duana Principal d'Espanya. El Ministre de Foment, Sr. Villanueva, el dia 25 de juny el va contestar, però sense comprometre's a construir la carretera, dient que també existia la comunicació per la Jonquera, i en darrer terme el Govern disposaria d'una comunicació marítima. Rahola, va haver de recordar al Ministre que per fer un transbordament era molt difícil per la Jonquera perquè no hi havia carretera fins a Portbou, i que si de cas s'hauria d'anar a les estacions d'Argelers o Perpinyà, la qual cosa no queda bé perquè s'entra en territori d'un altre govern. Qui havia de dir que aquest mateix problema encara subsisteix, en tot allò que fa referència a l'exportació de productes hortifrutícoles, després de tants anys.

En aquesta Legislatura del 1913/14, Rahola, conjuntament amb els altres senadors gironins, va presentar una Proposició de llei, per cedir al poble de Roses, les muralles de la seva ciutadella. Després que l'Ajuntament presentés un projecte d'Eixample, i s'aprovés, s'hauria de procedir a la pública subhasta, el 25% de la qual aniria pels militars. El 26 de desembre de 1914 el rei va sancionar-la.

Va presentar esmenes a la Llei sobre Llibertat condicional, i a la llei per concedir una pensió a la filla de Pi i Margall. Féu precis al Govern, sobre la protecció de la vida dels espanyols residents a Mèxic, i en el Diari de Sessions del dia 20 de juny de 1914, demana la reparació de la carretera Ripoll - Puigcerdà, i torna a insistir per la carretera de Portbou. Intervingué també en el debat sobre el Conveni comercial Espanya - Itàlia i també perquè es reconegués el Govern Carranza de Mèxic.

A la legislatura de 1916/17, va estar a la Comissió dels Pressupostos Generals de l'Estat i Exencions del Timbre a determinades operacions mercantils. Presentà esmenes al projecte de Llei de Ferrocarrils secundaris i estratègics, i també als Pressupostos.

Participà en les proposicions de llei, sobre Ascensos dels Capitans de Corbeta, Tinents i Alferes de Navili, sobre la Reforma del Codi de Comerç, i sobre la Creació d'Administracions de Contribucions de Districte.

Presentà precis al Govern, sobre la necessitat de subministrar Sulfat de coure als vinyataires, conveniència d'adaptar-nos al canvi d'hora de França, i remeiar la situació de Fernando Poo on hi manquen queviures a causa de la guerra.

Al diari de sessions del 26 d'octubre de 1916, hi consta que el Senador Rahola, en nom de l'Ajuntament de Figueres, demana que el segon submarí que es faci s'hi posi el nom de «Narcís Monturiol».

Es evident que FREDERIC RAHOLA va ser de tota la història el Senador que va treballar més, i que també va defensar els interessos de les nostres comarques.

* * *

A la legislatura de 1918, surt elegit un figuerenc notable, **CARLES CUSI I DE MIQUELET** el qual fou Senador fins a la dissolució de la Cambra Alta per la Dictadura de Primo de Rivera.

Aquest home fou un gran promotor d'empreses a l'Empordà. El 1891 l'Ajuntament li atorgà la concessió de recaptar els Recàrrecs Municipals a les Contribucions de l'Estat. El 1903 l'Ajuntament li fa concessió de l'enllumenat públic de Figueres, quan ell era gerent d'«Alumbrado Eléctrico de Figueres».

El 1911 va promoure la «Societat Hidroelèctrica del Ampurdán», la qual gaudia de les concessions administratives per aprofitar els salts d'aigua del riu Fluvià. El 1905 va promoure el primer cinema estable de totes les comarques gironines. Va actuar de banquer, i era representant del Banc d'Espanya a Figueres, i també va ser promotor d'una fàbrica de Talc.

Políticament era liberal, íntim amic del germà de Canalejas. Guanyà l'acta de Diputat el 1910 a la circumscripció de Vilademuls, contra l'antic diputat carlista Manuel de Bofarull.

Era un dels homes més rics de Figueres. El 1910 se li estimava una renda de 8.250 pesetes mensuals, segons J. M. Bernils, a «Figueres, cien años de Ciudad». En el Senat figura en el 1919, que per acreditar la seva aptitud legal havia estat Diputat anteriorment a Corts, i gaudia d'una renda de 10.009 pesetes procedents de finques. El Marquès de Camps en el mateix any declarà una renda de 24.200 pesetes procedent de finques urbanes i rústiques.

La seva actuació senatorial va ser escassa, ja que no figura cap intervenció seva en el Diari de Sessions.

* * *

En conclusió, podem dir que en el període que va de 1869 fins al 1922, només en tres legislatures no hi ha hagut cap Senador directament vinculat amb l'Empordà.

D'un període de gairebé cinquanta anys, només durant vuit anys, hi ha deixat d'haver un senador empordanès.

No hi ha dubte, i només observant-ho des del Senat, es pot afirmar que l'Empordà influí políticament durant aquests anys, i de fet a partir de tot l'espectre polític: moderats o progressistes, conservadors o liberals, carlins, republicans federals, regionalistes de la Lliga, etc.